

SONGS OF TRAVEL | LIEDEREN VAN ONDERWEG

Tekst: Robert Louis Stevenson. Muziek: Ralph Vaughan Williams

Vertaling en inleiding door Simon de Boer

SONGS OF TRAVEL, LIEDEREN VAN ONDERWEG

Ze zijn studiemateriaal op haast alle conservatoria en menig gevierde zanger heeft ze op z'n repertoire staan: *Songs of Travel* (1904); negen gedichten van Robert Louis Stevenson (1850-1894) op muziek gezet door Ralph Vaughan Williams (1872-1958) – voor *low voice* en piano en later kwam, deels niet door de componist zelf, de orkestratie tot stand.

De negen teksten die Williams selecteerde komen uit een bundel met vierenvestig gedichten van Stevensons hand, die in 1896 postuum verscheen en van de uitgever de titel *Songs of Travel* kreeg. Als ik door mijn exemplaar blader hoor ik in mijn hoofd niet alleen de muziek die bij de gebruikte negen gedichten werd gecomponeerd, maar zoek ik ook naar welke Vaughan Williams nog meer op muziek had kunnen zetten. Voor mijn gevoel komen slechts een paar in aanmerking, maar die vallen ook weer direct af omdat in de meesten het definitieve afscheid een grote rol speelt en dat zou te veel van het goede zijn, gezien de lengte van het stuk dat niet langer duurt dan een half uur.

De selectie van de negen komt mij als vanzelfsprekend voor omdat het allemaal zeer toegankelijke gedichten zijn met een heldere structuur en inhoud; het zijn de krenten uit een verder zeer smakelijke pap. Creatieve processen kennen natuurlijk ups en downs, wie weet wat de componist nog meer voor prachtige gedichten uitzocht, daar muziek bij schreef maar deze uiteindelijk niet publiceerde? Het lied *I have trod the upward and the downward slope* (in mijn vertaling *Ik nam mijn pad*) werd tenslotte ook pas na Vaughan Williams dood aan de serie toegevoegd, nadat deze door zijn vrouw tussen de nalatenschap was gevonden.

Iets wat me opviel: in Stevensons gedichtenbundel, onder het eerste gedicht *The Vagabond*, staat tussen haakjes, *To an air of Schubert*. Logisch dat componist dat niet overnam – net als het, eveneens tussen haakjes staande, *To the tune of Wandering Willie* bij *Whither must I wander* – want dat zou maar tot verwarring leiden. Maar welk Schubertlied zou de dichter en schrijver, wereldberoemd om zijn boeken *Treasure Island* en *Strange Case of Dr Jekyll and Mr Hyde*, hebben bedoeld? *Das Wandern* wellicht, of *Der Wegweiser*?

De opvolging van de negen getoonzette gedichten kun je een liederencyclus noemen. Sommige analyses van *Songs of Travel* schrijven er een coherent verhaal aan toe, met een kop en ook een staart, vergelijkbaar met bijvoorbeeld *Winterreise* van Franz Schubert. Natuurlijk, wat een fraai totaal geeft is de kwaliteit van zowel de teksten als de muziek. Maar in die overkoepelende kwaliteit zijn de negen delen net zo fragmentarisch als herinneringen aan een reis, die in dit geval zowel fysiek, in het landschap, als geestelijk, in herinneringen, werd afgelegd. Bij de eerste heroïsche en aanstekelijke tonen van *Songs of Travel* – je wilt direct met *De Vagabond* meereizen, mee-marcheren – betreden we een tijdsruimte en eenmaal binnen blijkt die zeker niet lineair of logisch. Ook al klinken er hier en daar terugkerende muzikale motieven we moeten ons steeds afvragen wáár we zijn, in welke tijd. Dát is juist het avontuurlijke aan deze liederencyclus, die zo zijn titel meer dan waarmaakt. De luisteraar moet mee- en doorreizen en zich steeds oriënteren. Heden en verleden, landschap en het gevoelsleven, in de teksten van Stevenson kriskrast alles door elkaar. Een aangrijpende tienerherinnering, het wroeten in het verleden, wordt gevolgd

door hele fysieke zaken in het hier en nu zoals een ijzige winterwind, een pijnlijke vinger of een ingestort dak. De hoofdpersoon hallucineert en projecteert: de luchtspiegeling op de heide van het huis uit de jeugd, het wensbeeld van huiselijk geluk in een bospaleis van loof. Hij heeft een nare droom, vraagt schoonheid om haar hulp. De dood is overal onontkoombaar aanwezig en er zijn vele einden in de teksten te vinden waarbij er amper verschil lijkt te bestaan tussen een scheiding van een geliefde of een zonsondergang die de dag voorgoed afsluit. Samen met de muziek zetten deze vaarwels de luisteraar onder een toenemende, emotionele druk die slechts spaarzaam wordt onderbroken door een kwinkslag. En dan tot slot, bijwijzen van een epiloog: de som van dit alles – kort en krachtig. Dit plotselinge einde overvalt ons een beetje; waren we al aan dit afscheid toe nu we eindelijk een beetje zicht kregen op het complexe karakter en leven van deze landloper?

Songs of Travel past uitstekend in de lange traditie van eenlingen die met de conventies van een samenleving breken, om vervolgens op zoek te gaan naar zichzelf en het nut van het bestaan – vaak met de natuur als toevluchtsoord. Denk bijvoorbeeld aan *Walden; or, Life in the Woods* van Henri David Thoreau (1817-1862) of aan het minder bekende maar bloedmooi en aangrijpende *Hôjôki – aantekeningen uit mijn kluizenaarshut* van de Japanse schrijver-monnik Kamo no Chômei (1155 - 1216). Elke tijd geeft, soms op unieke en soms op inwisselbare wijze, aan individuen redenen om voorgoed te breken met het sociale contract onder het roepen van: *Zo is het genoeg, ik doe niet meer mee, ik vertrek!* Daarom zit in mijn vertaling van *The Vagabond* ook een verwijzing naar de dominante rol van internet in ons huidige bestaan én de eveneens zorgelijke opwarming van de aarde. Terloops en onnadrukkelijk – de liederen zijn geen moreel vertoog - maar voor de Vagebond reden genoeg om opzoek te gaan naar een ander bestaan, waarvan absoluut niet duidelijk is hoe dat eruit gaat zien; het is vooral een moedige poging van een individu om met alles dat is, was en nog op zijn pad ligt in het reine te komen en het leven niet te verkwanselen aan conventies, comfort en zelfverloochening. De hoofdrolspeler van de *Songs* onderwerpt zichzelf aan een zelf-test, een zelf-therapie, een zelf-experiment met onzekere afloop. Wellicht helpen de *Songs* ons, als we erin opgaan, om ons braaf en gematigd bestaan met een gerust gemoed voort te kunnen zetten? Ligt *sublimatie* aan de wortels van het succes van dit stuk, waarvan de inhoud immer actueel blijkt?

En verder over de vertaling: het heeft geen nut om trouw te blijven aan een oorspronkelijke tekst als dat niet tot gewenst resultaat leidt. Soms rolden de zinnen muzikaal van de ene naar de andere taal. In dat geval bleef ik trouw aan de tekst. Maar vaak moest ik me inleven in de door de dichter geschetste situaties en mijn eigen verbeelding gebruiken. Vertalen is ook een gruwelijke bezigheid, prachtige vondsten van de schrijver moet je hardhandig om zeep helpen, opofferen voor een getrouwe dictie of passende rijm. Nogmaals, gruwelijk. Uiteindelijk is veel ook een kwestie van smaak waardoor het vertaalde en vertaler elkaar vinden, innig verknocht raken en net als vrienden een zelfde taal gaan spreken. En zo werden Stevensons zwanen, egels... – waarvan ik het niet erg vind als je dat ziet als een verwijzing naar de filosoof Arthur Schopenhauer die in het stekelvarken een gebruiksaanwijzing vond voor menselijke

relaties; voor wat warmte van de ander moet je je stekels intrekken maar laat je die stekels opstaan en houd je zo de ander op afstand, dan moet je ook niet zeuren om een beetje kou. En nu we het toch over filosofen hebben: het zesde lied heb ik verrijkt met het begrip *Sterrenvriendschap*. Het woord is natuurlijk bedacht door Friedrich Nietzsche, om daarmee de vriendschappen te omschrijven die een leven lang duren, ook al zie je elkaar nooit meer, ook al wil je elkaar nooit meer zien; vriendschappen die in de sterren geschreven staan.

Tot slot blijft misschien nog de vraag *waarom vertalen?* Voor de directheid van de taal! *Death* is een woord uit een Amerikaanse film of een Engels toneelstuk of boek maar *Dood* is iets ingrijpends in elk bestaan waarvan de Nederlandse taal het anker is. Als dat klopt, dan laat een vertaling je de directe emotie ervaren.

Veel luister- en/of leesplezier

Simon de Boer

Inhoud

1	<i>De vagebond</i>	3
2	<i>Kom schoonheid ontwaak</i>	10
3	<i>Het kampement wachtvuur</i>	14
4	<i>Tieners en liefde</i>	19
5	<i>In een droom</i>	24
6	<i>De stralende hemelboog week</i>	27
7	<i>Beter ging ik dwalen?</i>	30
8	<i>Lang klinken woorden door</i>	35
9	<i>Ik nam mijn pad</i>	38

I. The Vagabond

Songs of Travel

R.L. Stevenson

R. Vaughan Williams

Allegro moderato.
(alla marcia)

Voice

Piano

p *ma sempre marcato*

sempre pesante il basso

5

Voice

risoluto. ³ ³

'k Wil het le - ven rauw en puur, Lie - ver nooitmeer

9

Voice

³ ³

ba - den. 'k Wil de rust van de na - tuur, Dwa - len o - ver pa - den.

13

Maan - licht op m'n bla - de - ren bed, Brood doop ik in de ri -

16

- vier Zo leef ik zon - der in - ter net.

f

20

Zo heb ik weer ple - zier.

p

pp *colla voce* *pp*

24

Laat de zond - vloed doen wat

28

moet, laat wat komt mijn deel zijn; Doe nogmaer een rond - je aard', 't Zal toch niet je

32

tijd zijn? 'k Zoek geen lu - xe, hoop noch pret. Of wat steun voor

36

e - - ven; *f* 'k Zoek naar lucht, naar een re - set,

40

p 'k Zoek de weg naar't le - ven.

pp *colla voce*

44

Animando.*mf* *robustamente.*

Zeg mij herfst - nacht waar ik ga, Als ik weer eens

47

treu - - - zel Kraai - en krij - en

50

spot - tend 'Tja', Als ik om een blaar

52

neu - - - zel. IJ - - - zig koud, rijp

54

op het veld... Warm het o - pen

56

vuur - - tje. *f* Nee, geen

ancora animando.

58

na - jaar dat mij velt, En de win - - ter

ff **Tempo I.**

61

ook niet!

dim.

64

pp *parlante.*

Laat de zond - vloed doen wat

pp *ma marcato*

66

moet, Laat wat komt mijn deel zijn;

68

pp *parlante.*

Doe nog maar een rond - je aard, 't Zal toch niet je

70

sempre pp

tijd zijn? Zoek geen lu - xe,

sempre pp

72

hoop nog pret, of wat steun voor e - - -

75

- ven; *portamento.* 'k Zoek naar lucht naar een re - set.

ff

78

pp

'k Zoek de weg naar 't le - - - ven.

pp *colla voce* *pp* *dim.*

81

Kom schoonheid ontwaak

R.L. Stevenson

Ralph Vaughan Williams

Moderato

Voice

Piano

The first system of the score shows the voice part with a whole rest, indicating the start of the piece. The piano accompaniment consists of a treble and bass clef with a 9/8 time signature and a key signature of three flats (B-flat, E-flat, A-flat). The piano part features a steady eighth-note accompaniment in the right hand and a bass line with dotted notes in the left hand.

2

poco f

kom schoon - heid ont - waak

The second system begins with a piano dynamic marking of *poco f*. The voice line starts with two rests, followed by the lyrics "kom schoon - heid ont - waak". The piano accompaniment continues with the same eighth-note pattern as in the first system.

3

op de rand van een scho - - ne

The third system continues the vocal line with the lyrics "op de rand van een scho - - ne". The piano accompaniment maintains its eighth-note accompaniment.

4

droom, schoon - - heid ont - waak uit wat

The fourth system concludes the vocal line with the lyrics "droom, schoon - - heid ont - waak uit wat". The piano accompaniment continues with the eighth-note accompaniment.

5 *f*
rest! Want als je ont - waakt, van schoon - heid

7
blaakt, Bij de start van de dag ver - frist je ren - tree maakt, *p* Gloei - en

10
ster - ren fel bo - ven West.

12
poco rall. *pp*

14

p tranquillo

Kom schoon - heid ont - waak

16

als de dag zich in schaam - - te ver -

17

-hult, Ont - waak als ze rood toe

18

mp sonore

geeft. In schar - la - ken - pracht Die de nacht ver -

mp cantabile

20

- wacht, _____ Toe ont - waak in een vriend die naar zoe - nen smacht, En

23

te - der ont - vangt _____ en weer t'rug - - geeft.

25

27

ppp

molto rall.
Red.

Het kampement wachtvuur

Robert Louis Stevenson

Ralph Vaughan Williams

The musical score is set in a key with four flats (B-flat major or D-flat minor) and a common time signature (C). It consists of three systems of music, each with a voice line and a piano accompaniment.

System 1: The voice part begins with a rest, followed by the lyrics "'k Maak voor jou een". The tempo is marked "Allegretto" and the mood is "poco scherzando". The piano accompaniment is marked "p" (piano) and features a steady eighth-note accompaniment.

System 2: The voice part continues with the lyrics "ket - ting met tooi die je toe - lacht, Van". The piano accompaniment is marked "simile" and continues with the eighth-note accompaniment.

System 3: The voice part concludes with the lyrics "och - tend - dauw drup - pels en ster - ren - licht 's nachts.". The piano accompaniment concludes with a final chord and a fermata.

11 *mf cresc.*

'k Bouw 'n tak-ken pa - leis grootge-noeg voor twee, Met

mf legato cresc.

15 *p*

dag groe - ne da - ken en blauw zeil van zee.

pp

19

'k Maak mijn kit-che-

Red. *Red.*

23

-net - te en jij houdt al - les schoon, Want schoon bruist het

Red. *Red.* *Red.*

27

mf cresc.

beek - je, want schoon is jouw loon En jij weekt al het

31

lin - nen en houdt je li - chaam bleek, in de och - tend als 't

35

re - - gent en 's nachts in de breek.

38

p
En

pp
rall en *tan* do.

41 **Meno mosso** *mf*

is er ver - der nie - mand, zing

43 **largamente**

ik voor jou een lied, Met

45

fij - ne ak - koor - den en

47 *cantando*

fraai col - lo - riet! Maar wat ik in - stu -

50 *largamente*

-deer - de, maakt jou plots o - - ver - stuur, Van de

colla voce *pp*

53 *tranquillo*

weg zon - - - der ein - - -

pp *tranquillo*

Red.

55

- - de en het kam - pe - - ment

58

wacht - vuur

pp *pp una corda*

Red.

Tieners en liefde

R.L. Stevenson

Ralph Vaughan Williams

Andante sostenuto

Voice

Piano

The musical score is set in 3/4 time with a key signature of one sharp (F#). The tempo is marked *Andante sostenuto*. The piano accompaniment consists of two staves: the upper staff uses a treble clef and the lower staff uses an alto clef. The piano part features a steady accompaniment of chords, with triplets in the right hand and a more active bass line in the left hand. The voice part is written on a single staff with a treble clef. The lyrics are: "Voor een tie - - - ner - - hart is het zijn net een acht - baan - - rit." The piano part includes dynamic markings such as *p* and *rit.* (ritardando).

11

Al - - maar snel - ler en

poco f

13

weer door met aan

p

15

el - - ke hand, Diep in het o - - ver -

pp

18

-woe - kerd pri - eel zit, In or - chi - dee - - ën - eer,

21

pp *misterioso*

en ver van't door - reis - - de land.

24

mf

Lok hem met zin - de - rend vuur

mf *dim.*

27

p

in dag's laat - - - - ste

p dim.

30

wit.

Poco animato

Duis - - ter als een nacht zon - der

ster - ren - licht grijpt het ge - not hem. Hij, mo -

f *risoluto*

-reel su - pe - ri - eur, Vlucht; en zwaait maar loopt

affrettando

sempre cresc.

door met zijn rei - ne plicht, Roept, qua - si

Più mosso *ff* *affrettando*

47

leuk, iets raars naar haar bij de schut - ting - deur,

51

Più mosso pp

Zingt maar pot - sier - lijk

pp Più mosso

red.

55

rall. *Tempo I.*

vals, En raakt dan uit zicht,

rall.

59

pp

uit zicht

pp *sempre rall e dim.*

In een droom

Robert Louis Stevenson

Ralph Vaughan Williams

Andantino *p*

Voice: Ik droom - de van jou, dat was on - ver -

Piano: *p*

6 -wacht En als wel - eer. Die glad - ver - ge - ten kuil - tjes als je

11 *poco f* *mf poco animato*
lacht doen me niets meer Nooit meer die och - tend -

15 *f* *p*
- gloed, waar - in je ligt Ge - liefd, ge - wijd.

19

poco animando

Bleek bij het naak - te licht in je ge - zicht _____ en

22

smorzando

toont de tijd.

26

Hij kwam, en ging. Wel - licht _____ liet

30

poco rit.

pp

jij een traan. Maar dat was ooit.

33 **a tempo**
f

Och mij! Hij die jou glim - lach - end laat

36 *pp*

gaan Ver - - geet je

pp

colla voce

39

nooit.

espressivo.

a tempo sempre rall.

42

De stralende hemelboog rees

Robert Louis Stevenson

Ralph Vaughan Williams

Andante sostenuto

Voice *p*

De stra-len-de he-mel-boog rees en ik zag

Piano *pp*
molto legato

5 in een baan Kwijt - ge-raak-te vrien - den gaan, Do -

9 -vend van hun aards be - staan.

14

Ik zag ze, ver - der dan ver, Stom en

19

lich - tend en dood En die 'Ster - vrien - den' van de

24

nacht. wer - den mij lie - ver dan

28

brood.

33

Nacht — ach - ter nacht, ik bleef treu - rig, De

36

maan — scheen ook — niet echt ver. Tot, hé!

pp animando

39

Ik zocht in het stof — En ik vond hoog be - zoek:

sempre animando

43

een ster. —

f dim. pp

Red.

Beter ging ik dwalen

Robert Louis Stevenson

Ralph Vaughan Williams

Andante *mf tranquillo*

Voice

Piano

f *p* *p* legato

't Huis was geen thuis voor mij, —

4

be - ter ging ik dwa - len? Hon - ger mijn reis - gids, ik heb geen vas - te stek

7

Guur giert de win - ter - wind door de do - de hei - - de; Bui - tje wordt

f *p*

10

wolk-breuk en m'n dek ligt in de drek. *f* Rijk was de dis die gast -

risoluto

pp *f*

13

- vrij - heid ser - veer - de, Het warm wel-komst-woord kreeg me - nig - een uit z'n jas.

poco rit

ff *poco rall.*

16

Beel - den van toen, met z'n al - len rond het haard - - vuur, Vrien - den van

a tempo *p* *pp*

pp a tempo *pp*

19

ooit, al - len wer - den stof of as.

colla voce *f*

22

mf

Toen was 't huis thuis voor mij, vol zach - te ge - zich - ten, Toen was 't huis thuis voor mij,

25

za - lig voor het kind. Haard en het ven - ster - licht stra - len op het veen -

28

dim.

-land; Lied, zui - ver lied, bouwt mijn thuis op in de wind.

31

*f**risoluto*

De dag breekt aan langs de zoom van het veen - land, Leeg staat het huis en de

34 *ff* *poco rit* *a tempo*
p

schoor-steen - pijp is koud. Leeg zal het staan — nu de vrien - den zijn ver - trok -

37

-ken. De goe - den, de wa - ren, 't huis was rond hen ge - bouwd.

colla voce *f* *p*

41 *pp*

Voor - jaar komt, komt te - rug, — en roept om het sneeuw - hoen, voor - jaar brengt re - gen en zon brengt

pp legato

44

bloe - men en bij - en. Rood loopt de hei - de uit, kleurt heu - vels en da - -

47

-len, Vlug stroomt de beek tus-sen uit-ge-sle-ten kei-en

pp

50

Zoals de dag— schijnt en ook scheen toen ik kind was Zoals de dag schijnt is er

f

53

le-ven in hethuis; Er tijl-pen vo-gels, je hoort ze in de schoor-

ff *poco rit* *pp a tempo*

poco rit *pp a tempo*

56

-steen Maar ik moet weer ver-der, en kom ook nooit meer thuis.

molto rall.

colla voce

Lang klinken woorden door

Robert Louis Stevenson

Ralph Vaughan Williams

Moderato risoluto *f*

Hobo

Lang klin - ken woor - den door met het juis - ste

risoluto

5

Ho.

ta - lent Fraai voor het ge - hoor Als de zan - ger ze

9

Ho.

brengt Nu klinkt het droef en se - reen als door

mp legato

13

Ho. *p*

vleu - gels ge - dra - gen. Want on - ze zan - ger ging

17

Ho. *pp*

heen. en de ma-ker werd be - gra - ven. Diep als de

21

Ho.

zan - ger rust. On - der dor - re bra - men Zijn stijl van

25

Ho.

zing - en brengt zelfs e - gels sa - men.

28

Ho. En als het Wes - - ten gloeit Als de

31

Ho. dag traag in - - - bedt.

34

Ho. De min - - naar neu - riet en

p la melodia ben marcato

37

Ho. draalt En de meid ont - houdt - - het.

pp molto più lento

colla voce

pp molto più lento

Ik nam mijn pad

Robert Louis Stevenson

Ralph Vaughan Williams

The musical score is written in 3/8 time and consists of three systems. The first system begins with the tempo marking **Andante sostenuto**. The vocal line starts with a whole note rest, followed by the lyrics "Ik nam mijn pad om-hoog, nam het naar be -". The piano accompaniment features a bass line of quarter notes and a treble line with triplets of eighth notes, marked **p marcato**. The second system starts at measure 3 and includes the lyrics "-nee; Ik ging maar door zo - wat ie - de - re". The piano accompaniment continues with triplets and is marked **risoluto**. The third system starts at measure 5 and includes the lyrics "dag 'k snak - te naar al - les en zei de hoop ta - bee;". The piano accompaniment concludes with a final cadence in the key of D major. Performance markings include **mf quasi rit.** and **a tempo** with a hairpin crescendo.

This little epilogue to the Song Cycle Songs of Travel should be sung in public only when the whole cycle is performed.

2

8

En ik had lief en leed

12

en sloot de

16

ppp

deur

21

rall.
pp
red. * *red.* *

This little epilogue to the Song Cycle Songs of Travel should be sung in public only when the whole cycle is performed.